

T.B.M.M.

(S. Sayısı : 175)

Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu, Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ve Bu Kanunlarda Değişiklik Yapan 18.11.1992 Tarih ve 3842 Sayılı Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/543)

T.C.

Başbakanlık

Kanunlar ve Kararlar

Genel Müdürlüğü

Sayı : B.02.0.KKG/101-252/4618

26.11.1996

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Adalet Bakanlığınca hazırlanan ve Başkanlığınıza arzı Bakanlar Kurulunca 6.11.1996 tarihinde kararlaştırılan “Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu, Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ve Bu Kanunlarda Değişiklik Yapan 18.11.1992 Tarih ve 3842 Sayılı Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı” ile gerekçesi ilişikte gönderilmiştir.

Gereğini arz ederim.

Prof. Dr. Necmettin Erbakan
Başbakan

GENEL GEREKÇE

Bilindiği gibi suç şüphesi altında bulunan kişilerin, zabıta makamlarınca gözaltında tutulması süresi, gerek Batılı ülkeler, gerek Avrupa Konseyi ve Avrupa Parlamentosunca üzerinde hassasiyetle durulan bir konudur.

Avrupa standartlarında gözaltı süresi adı suçlar bakımından en çok dört güne sınırlı bulunmaktadır. Bu sürenin, ancak hâkim kararıyla kısa bir süre daha uzatılmasına cevaz verilebilmektedir.

Üyesi bulunduğumuz Avrupa Konseyini oluşturan devletlerin mevzuatına uyumlu olması bakımından gözaltı süreleri kısaltılmak, dört günün üstündeki uzatmalarda hâkim kararı öngörmek, hâkim kararı ile uzatma durumunda her zaman için müdafii ile görüşme olanağı sağlamak amacıyla bu Tasarı hazırlanmıştır.

Tasarıda adı suçların toplu halde işlenmesi durumunda gözaltı süresinin yedi güne kadar hâkim kararıyla uzatılması esası Devlet güvenlik mahkemelerinin görev alanına giren suçlar bakımından da benimsenmiş ve bu hususta paralellik sağlanmış olup; olağanüstü hal ilan edilen yerlerde, durumun arzettiği önem dikkate alınarak, bu sürenin en çok on güne kadar uzatılabileceği esası kabul edilmiştir. Olağanüstü hal ilan edilen yerlerde yedi günün üstünde, on güne kadar olan, üç günlük daha süre uzatımına hâkim karar verecek ve bu uzatma durumunda suç şüphesi altındaki kişi müdafii ile her zaman görüşebilecektir.

Tasarı ile ayrıca Devlet güvenlik mahkemelerinin görev alanı daraltılmakta ve bu mahkemelerin kuruluş amaçlarına daha uygun olması bakımından Devletin şahsiyetine karşı işlenen suçlara hasredilmektedir.

MADDE GEREKÇELERİ

Madde 1. — Bu madde ile 3842 sayılı Kanunun 9 uncu maddesi ile değiştirilen 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 128 inci maddesinin ikinci fıkrasının ikinci cümlesi değiştirilmektedir. Bilindiği gibi, “Yakalanan kimsenin sorguya çekilmesi” başlıklı 128 inci madde, gözaltı sürelerine ilişkin olup, toplu işlenen yani üç veya daha fazla kişinin bir suça iştiraki suretiyle işlenen suçlarda gözaltı süresi bilindiği üzere, dört gündür; soruşturmanın belirlenen bu sürede sonuçlandırılmaması halinde Cumhuriyet savcısının talebi ve sulh hâkiminin kararı ile sekiz güne kadar uzatılabilmektedir. Yapılan değişiklikle, soruşturmanın sonuçlandırılmaması halinde gözaltında tutma süresi 7 güne indirilmek suretiyle bir miktar kısaltılmaktadır.

Madde 2. — Maddeyle 2845 sayılı Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunun, Devlet Güvenlik Mahkemelerinin görev alanına giren suçları belirleyen 9 uncu maddesinin (a) bendinde yazılı olan suçların, Devletin şahsiyetine karşı işlenen suçlara hasredilmesinin, bu mahkemelerin kuruluş amaçlarına daha uygun düşeceğinden, amme nizamı aleyhine işlenen cürümler babında yer alan 311 inci maddenin ikinci fıkrası ile 313 ve 314 üncü maddeleri ve nakliye ve muhabere vasıtaları aleyhinde işlenen cürümler faslında yer alan 384 ve 385 inci maddeleri 9 uncu madde kapsamından çıkartılmaktadır. Ancak yağma, yol kesme ve adam kaldırma faslında yer almakla beraber, Türk Ceza Kanununun 499 uncu maddesinin ikinci fıkrasında yazılı suçun siyasî amaçla işlenebilmesi veya resmî makamları bir işi yapmaya veya yapmama zorlaması durumları, sonucu itibarıyla Devlet otoritesine yönelik olduğundan bu maddenin ikinci fıkrasının muhafazasının uygun olacağı düşünülmüştür.

Madde 3. — 2845 sayılı Kanunun 16 ncı maddesi, 3842 sayılı Kanunun 31 inci maddesi ile yürürlükten kaldırılmıştır. Yürürlükten kaldırılan söz konusu maddenin madde başlığı ile birlikte yeniden düzenlenmesi ile Devlet Güvenlik Mahkemelerinin görev alanına giren suçlarda gözaltı süreleri yeniden belirlenmekte ve sanıkların müdafileri ile görüşmelerindeki esas ve usuller saptanmaktadır.

Gözaltı süresinin, Devlet Güvenlik Mahkemelerinin görev alanına giren suçlar dahil azaltılması, gelişmiş ülkelerde uygulanan standartlarla uyum sağlamayı amaçlamaktadır.

Madde 4. — Bu madde ile 3842 sayılı Kanunun 31 inci maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesindeki “9” ve “20” numaraları madde metninden çıkarılmaktadır. Bilindiği gibi bu madde, yollama yapılan çerçeve 9 ve 20 ncı maddeler 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun “Yakalanan kimsenin sorguya çekilmesi” başlıklı 128 inci maddesiyle “yakalanan veya tutuklunun müdafii ile görüşmesi” başlıklı 144 üncü maddesinin, Devlet Güvenlik Mahkemelerinin görev alanına giren suçlarda uygulanmayacağı ve bunlar hakkında 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun bu değişiklikten önce yürürlükte bulunan eski hükümlerinin değiştirilmeden önceki halleriyle uygulanacağına ilişkindir.

Tasarıyla Devlet Güvenlik Mahkemelerinin görev alanına giren suçlarla ilgili gözaltı süreleri ve müdafii ile görüşmeler bu Tasarı ile yeniden düzenlenmektedir. 3842 sayılı Kanunun 31 inci maddesinde yer alan diğer maddeler ile olan uygulama şüphesiz devam edecektir.

Madde 5. — Bu madde ile 3842 sayılı Kanunun Devlet Güvenlik Mahkemelerinin görev alanına giren suçlarla ilgili gözaltı sürelerine ilişkin 30 uncu maddesi yürürlükten kaldırılmaktadır.

Madde 6. — Yürürlük maddesidir.

Madde 7. — Yürütme maddesidir.

Adalet Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Adalet Komisyonu

9.12.1996

Esas No. : 1/543

Karar No. : 36

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu, Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ve Bu Kanunlarda Değişiklik Yapan 18.11.1992 Tarih ve 3842 Sayılı Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı, Devlet Bakanı Sayın Lütfü Esengün ile Adalet Bakanlığı temsilcilerinin de katılmalarıyla, Komisyonumuzca incelenip görüşülmüş, gerekçesi uygun görülerek, maddelerine geçilmesi kabul edilmiş ve Tasarı, Bakanlar Kurulundan gelen şekli ile aynen kabul edilmiştir.

İnsan hakları ve demokratikleşme açısından önem arzeden Tasarının, biran önce kanunlaşmasını uygun gören Komisyonumuz, İçtüzüğü'nün 52 nci maddesi gereğince Genel Kurulda öncelikle görüşülmesine karar vermiştir.

Raporumuz, Genel Kurulun onayına sunulmak üzere saygı ile arz olunur.

Başkan	Sözcü
<i>Ahmet Tekdal</i>	<i>Bülent Arıncı</i>
Ankara	Manisa
Üye	Üye
<i>Ömer Ekinci</i>	<i>Hasan Belhan</i>
Ankara	Elazığ
Üye	Üye
<i>İsmail Köse</i>	<i>Ali Günay</i>
Erzurum	Hatay
	(Muhalifim)
Üye	Üye
<i>M. Cavit Kavak</i>	<i>Metin Öney</i>
İstanbul	İzmir
(2. maddesine muhalifim)	(2. maddesine muhalifim)
Üye	Üye
<i>Ali Şahin</i>	<i>Emin Karaa</i>
Kahramanmaraş	Kütahya
(Muhalifim)	(Muhalifim)

(1. Hâkim huzuruna çıkarılma süresine

2. 16 ncı maddenin 1 inci fıkrasına muhalifim)

Üye
Fikret Karabekmez
Malatya

Üye
Abdulkadir Öncel
Şanlıurfa

Üye
Ayhan Gürel
Samsun
(Mahalifim, muhalefet şerhim eklidir)
Üye
Şeref Malkoç
Trabzon

MUHALEFET ŞERHİ

Komisyonumuzda görüşülerek kabul edilen Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu, Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunun ve Bu Kanunda değişiklik yapan 18.11.1992 tarih ve 3842 sayılı kanunda değişiklik yapılmasına dair kanun tasarısına muhalifim.

5.12.1996
Ayhan Gürel
Samsun

HÜKÜMETİN TEKLİF ETTİĞİ METİN

Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu, Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ve Bu Kanunlarda Değişiklik Yapan 18.11.1992 Tarih ve 3842 Sayılı Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı

MADDE 1. — 4.4.1929 tarih ve 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 128 inci maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesiyle ikinci fıkrasının ikinci cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Yakalanan şahıs bırakılmazsa, yakalama yerine en yakın sulh hâkimine gönderilmesi için zorunlu süre hariç yirmidört saat içinde sulh hâkiminin önüne çıkarılır ve sorguya çekilir.”

“Soruşturma bu sürede sonuçlandırılmazsa Cumhuriyet savcısına talebi ve sulh hâkiminin kararı ile süre yedi güne kadar uzatılabilir.

MADDE 2. — 18.6.1983 tarih ve 2845 sayılı Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunun 9 uncu maddesinin birinci fıkrasının (a) bendindeki “312 nci maddenin 2 nci fıkrasında; 313, 314, 384, 385 inci maddelerinde”; ifadeleri madde metninden çıkarılmıştır.

MADDE 3. — 18.11.1992 tarih ve 3842 sayılı Kanunun 31 inci maddesiyle 2845 sayılı Kanunun yürürlükten kaldırılan 16 ncı maddesi, madde başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir.

“Yakalama, Tutuklama ve Müdafii ile Görüşme

Madde 16. — Devlet Güvenlik Mahkemelerinin görev alanına giren suçlarda yakalanan veya tutuklanan şahıs, yakalama veya tutulma yerine en yakın mahkemeye gönderilmesi için zorunlu süre hariç en geç 48 saat içinde hâkim önüne çıkarılır ve sorguya çekilir.

Üç veya daha fazla kişinin bir suça iştiraki suretiyle toplu olarak işlenen suçlarda, delillerin toplanmasındaki güçlük veya fail sayısının çokluğu ve benzeri nedenlerle Cumhuriyet savcısı, bu sürenin 4 güne kadar uzatılmasına yazılı olarak emir verebilir. Soruşturma bu sürede sonuçlandırılmazsa Cumhuriyet savcısının talebi ve hâkim kararıyla süre 7 güne kadar uzatılabilir.

Anayasanın 120 nci maddesi gereğince olağanüstü hal ilan edilen bölgelerde yakalanan veya tutuklanan kişiler hakkında ikinci fıkrada 7 gün olarak belirlenen süre Cumhuriyet savcısının talebi ve hâkim kararıyla 10 güne kadar uzatılabilir.

Tutuklu bulunan sanık, müdafii ile her zaman görüşebilir. Hâkim tarafından göz altı süresinin uzatılmasına karar verildikten sonra göz altında bulunan kişi hakkında da aynı hüküm uygulanır.

Kamu davası açılıncaya kadar hâkim, sanık tarafından bilinmesini uygun görmediği hususların kendisine bildirilmesini men edebilir. Tutuklama sebebine göre lüzumu halinde kamu davasının açılmasına kadar sanık ile müdafinin görüşmelerinde bizzat hâkim veya tayin edilecek naip yahut istinabe olunan hâkim hazır bulunabilir.”

MADDE 4. — 18.11.1992 tarih ve 3842 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu ile Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 31 inci maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesindeki “9” ve “20” numaraları madde metninden çıkarılmıştır.

MADDE 5. — 3842 sayılı Kanunun 30 uncu maddesi yürürlükten kaldırılmıştır.

ADALET KOMİSYONUNUN KABUL ETTİĞİ METİN

Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu, Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ve Bu Kanunlarda Değişiklik Yapan 18.11.1992 Tarih ve 3842 Sayılı Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı

MADDE 1. — Tasarının 1 inci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Tasarının 2 nci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Tasarının 3 üncü maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

MADDE 4. — Tasarının 4 üncü maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

MADDE 5. — Tasarının 5 inci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

(Hükümetin Teklif Ettiği Metin)

(Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

MADDE 6. — Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 7. — Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

Prof. Dr. Necmettin Erbakan

Başbakan

Dışişleri Bakanı ve Başb. Yrd.

T. Çiller

Devlet Bakanı V.

M. S. Ensarioğlu

Devlet Bakanı

I. Saygın

Devlet Bakanı

N. Kurt

Devlet Bakanı V.

I. Saygın

Devlet Bakanı

M. S. Ensarioğlu

Devlet Bakanı

B. Aksoy

Devlet Bakanı

H. U. Söylemez

Devlet Bakanı

A. Yılmaz

Devlet Bakanı

B. Şeker

Adalet Bakanı

Ş. Kazan

İçişleri Bakanı

M. Ağar

Millî Eğitim Bakanı V.

B. Aksoy

Sağlık Bakanı V.

B. Şeker

Tarım ve Köyşleri Bakanı

M. Demirci

Sanayi ve Ticaret Bakanı V.

A. Yılmaz

Kültür Bakanı V.

S. Tekir

Orman Bakanı

M. H. Dağlı

MADDE 6. — Tasarının 6 ncı maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

MADDE 7. — Tasarının 7 nci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Devlet Bakanı

F. Adak

Devlet Bakanı

Doç. Dr. A. Gül

Devlet Bakanı

Prof. Dr. S. Tekir

Devlet Bakanı

M. Altınsoy

Devlet Bakanı

L. Esengün

Devlet Bakanı

A. C. Tunç

Devlet Bakanı

G. Dağdaş

Devlet Bakanı

T. R. Güneri

Devlet Bakanı

Prof. Dr. S. Günbey

Devlet Bakanı

Dr. A. Demircan

Millî Savunma Bakanı

T. Tayan

Maliye Bakanı

Doç. Dr. A. Şener

Bay. ve İskân Bakanı V.

M. Demirci

Ulaştırma Bakanı V.

N. Kurt

Çal. ve Sos. Güv. Bakanı

N. Çelik

Enerji ve Tabii Kay. Bakanı V.

F. Adak

Turizm Bakanı

B. Yücel

Çevre Bakanı

M. Z. Tokar